

Nota Turnhout Smiskensstraat 58 fase 2

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

31-1-2025

Titel: Nota Turnhout Smiskensstraat 58 fase 2

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Projectcode bureauonderzoek: 2022B147

Bekrachtigde archeologienota: <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/22003>

Projectcode proefsleuvenonderzoek fase 1: 2023D140

Bekrachtigde nota fase 1: <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/27258>

Projectcode proefsleuvenonderzoek fase 2: 2025A335

Intern projectnummer: 2023.055

Locatiegegevens: Antwerpen, Turnhout, Smiskensstraat 58

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 190269,14 en Y: 223106,72; X: 190382,13 en Y: 223164,66

Oppervlakte plangebied: 12 958,24m²

Oppervlakte onderzoekszone fase 1: ca. 4875m²

Oppervlakte onderzoekszone fase 2: ca. 3278m²

Kadastergegevens: Turnhout, afdeling 3, Sectie O, perceel 707E3 (partim), 707K3 (partim)

Topografische kaart: /

Betrokken actoren: Maarten Bracke (erkend archeoloog), Bert Acke (archeoloog, assistent-aardkundige), Paulien Fonteyn (erkend archeoloog en veldwerkleider)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 31/01/2025

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1.	<u>INLEIDING</u>	<u>4</u>
1.1.	WETTELIJK KADER.....	4
1.1.1.	VRAAGSTELLINGEN.....	4
1.1.2.	RANDVOORWAARDEN	4
1.2.	WERKWIJZE EN STRATEGIE	7
1.2.1.	MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	7
1.2.2.	ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	8
1.2.3.	ADVIES SPECIALISTEN.....	8
1.2.4.	WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING.....	9
1.2.5.	SELECTIE BRONNEN	9
2.	<u>ASSESSMENT.....</u>	<u>10</u>
2.1.	AARDKUNDIGE OPBOUW	10
2.2.	ASSESSMENT SPOREN	15
2.3.	ASSESSMENT VONDSTEN	19
2.4.	ASSESSMENT STALEN.....	20
2.5.	ASSESSMENT CONSERVATIE.....	20
2.6.	DATERING EN INTERPRETATIE	21
3.	<u>SYNTHESE</u>	<u>22</u>
3.1.	ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	22
3.2.	BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN.....	22
4.	<u>SAMENVATTING.....</u>	<u>24</u>
5.	<u>BIBLIOGRAFIE.....</u>	<u>26</u>
6.	<u>BIJLAGES.....</u>	<u>27</u>

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

Deze nota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Turnhout Smiskensstraat 58 (provincie Antwerpen), gelegen in woongebied, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen groter zijn dan 1000m², diende de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat een proefsleuvenonderzoek diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject, in 2 fases. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van het proefsleuvenonderzoek van de tweede fase beschreven.

1.1.1. Vraagstellingen

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan de nabijgelegen opgravingen? Behoren ze tot éénzelfde periode, erf, ...?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

1.1.2. Randvoorwaarden

Deze nota heeft betrekking op het noordelijke deel van het totale plangebied (fase 2) met een oppervlakte van ca. 3278m². In dit deel van het terrein stonden 3 voormalige schoolgebouwen, die alle voorzien waren van een kruipkelder over de volledige footprint. Voorafgaand de start van het onderzoek van fase 2 dienden deze gebouwen en kelders gesloopt te worden. Hierbij werd de bodemplaat van de kelders uitgebroken. Hierdoor was slechts een kleine zone (ca. 1108m²) van het onderzoeksterrein van fase 2 nog bewaard vanaf het oorspronkelijke maaiveld. De uitgravingen ter hoogte van de voormalige gebouwen (ca. 2170m²) gingen ca. 80 tot 100cm dieper dan dit niveau; door deze uitgravingen was de oostelijke zone van fase 2 bijzonder drassig geworden en niet onderzoekbaar. Ook in het zuidelijke deel van fase 2 was een zone niet onderzoekbaar door de aanwezigheid van een grondhoop.



Figuur 1 Aanduiding van het totale plangebied met fase 2 in het noordelijke deel en indicatieve inplanting van de proefsleuven (<https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/22003>).



Figuur 2 Beeld vanuit het oosten op het plangebied van fase 2, met op de voorgrond, centraal en uiterst rechts de verlaagde zone waar de kelders zijn uitgegraven, en daartussen en links de hogere zones waar geen gebouwen stonden. Bemerkt de grondhoop links.



Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op de drassige oostelijke zone.



Figuur 4 Beeld vanuit het oosten op de grondhoop in de zuidelijke strook.



Figuur 5 Uitgevoerde proefsleuven binnen het onderzoeksgebied van fase 2 (bron: geopunt.be).

1.2. Werkwijze en strategie

1.2.1. Motivering onderzoeksstrategie

Op basis van het bureauonderzoek werd in het programma van maatregelen van de archeologienota een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven opgelegd, in een uitgesteld traject. Het onderzoek dient uitgevoerd te worden volgens de bepalingen in de Code van Goede Praktijk en de voorwaarden opgenomen in het programma van maatregelen horende bij de archeologienota. De erkende archeoloog kan enkel mits gefundeerde motivatie afwijken van sommige van deze bepalingen en voorwaarden.

Het sleuvenplan zoals opgenomen in de bureaustudie voorzag in de aanleg van 4 parallelle oostwest georiënteerde sleuven. Deze sleuven werden aangelegd, mits enkele kleine aanpassingen. Rekening houdend met de aanwezigheid van een bijzonder drassige zone konden de sleuven niet zo ver oostwaarts aangelegd worden zoals voorzien. De meest zuidelijke sleuf diende wat ingekort te worden door de aanwezigheid van een grote grondhoop.

Voor de uitgraving werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. Er werden geen kijkvensters aangelegd, door de grote mate van verstoring had dit geen enkele meerwaarde. De grond werd afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

De totale oppervlakte van fase 2 bedraagt ca. 3278m². Van deze zone werd 347m² (10,58%) onderzocht door middel van proefsleuven. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee niet behaald, maar dit percentage houdt geen rekening met de oostelijke drassige zone en de zone met de grondhoop die niet konden onderzocht worden. Er kon echter een goede inschatting in het archeologisch potentieel gemaakt worden, dat in dit geval laag bleek te zijn, met een zeer hoge mate van verstoring (cfr. infra).

Het onderzoek werd uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk. Aangezien alle metingen gebeurden met een GPS-aangestuurd systeem met precisie van 1cm, werd voorafgaand het veldwerk geen hoofdmeetsysteem aangelegd. Elke proefsleuf werd beschouwd als een individuele werkput. Het archeologisch vlak werd opgeschoond, waarbij 2 spoornummers uitgedeeld werden 2 greppels. Alle sleuven en profielen kregen een uniek nummer, werden beschreven en geregistreerd via foto's en opmetingen. De foto's werden genomen met een camera van het merk Canon Coolpix. Er werden 2 vondstnummers uitgedeeld aan ingezameld vondstmateriaal. Relevante delen van de putwandprofielen werden opgeschoond en geregistreerd als referentieprofiel. In totaal werden 5 profielen geplaatst, verspreid over het volledige terrein, waarbij een vrij gelijkaardige bodemopbouw over het volledige terrein kon vastgesteld worden.

Proefsleuven 1 en 3, ter hoogte van de uitgebroken kruipkelders, bleken zo goed als volledig verstoord te zijn; bovendien bevond het maaiveldniveau ter hoogte van deze sleuven zich dieper dan de top van de C-horizont zoals die in de onverstoorde sleuven 2 en 4 werd aangetroffen. Deze verstoorde sleuven 1 en 3 werden arbitrair aangelegd op een diepte van 20 à 50cm, om aan te tonen dat de verstoring zich nog dieper doorzette dan de onderkant van de bodemplaat van de kruipkelders. De proefsleuven 2 en 4 werden aangelegd op één niveau, meer bepaald op het niveau van de bovenzijde van de C-horizont, op een diepte van ca. 80 tot 125cm onder het huidige maaiveldniveau.

1.2.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd een bureauonderzoek uitgevoerd waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd werden. Hierbij werd een programma van maatregelen opgesteld volgens het principe van een uitgesteld traject. Het proefsleuvenonderzoek van fase 1 werd uitgevoerd op 24 augustus 2023 en reeds gerapporteerd in de nota met ID 27258. Het proefsleuvenonderzoek van fase 2 werd uitgevoerd op 24 januari 2025, aansluitend werden de sleuven gedicht. Het kraanwerk werd uitgevoerd door Braspenning NV. Archeoloog Maarten Bracke trad op als erkend archeoloog, Paulien Fonteyn als veldwerkleider, en Bert Acke als archeoloog en assistent-aardkundige. Paulien Fonteyn stond in voor het opmeten van de sleuven, profielen en hoogtes, deze gegevens werden nadien verwerkt tot bruikbaar kaartmateriaal door Paulien Fonteyn.

1.2.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.2.4. Wetenschappelijke advisering

De start van het onderzoek werd gemeld aan Jef Van Doninck, erfgoedconsulent bij Erfgoed Noorderkempen

1.2.5. Selectie bronnen

De bekrachtigde archeologienota¹ van deze site werd als voornaamste bron aangewend.

¹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/22003>.

2. Assessment

2.1. Aardkundige opbouw

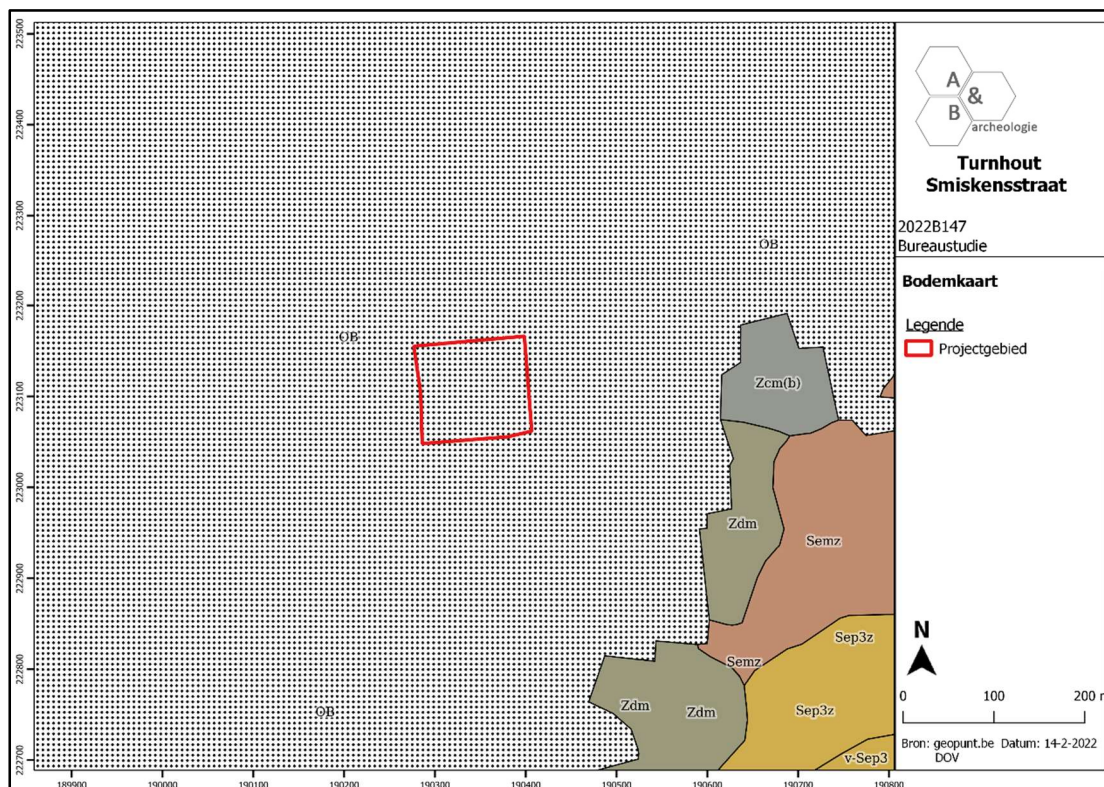
De landschappelijke context van het projectgebied werd reeds geschetst in het bureauonderzoek. Het terrein wordt gekarteerd als OB, bebouwde zone: soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van. Ten zuiden van het projectgebied zijn voornamelijk matig natte tot natte lemig zand tot zandbodems met dikke antropogene humus A-horizont aanwezig. De matige natte plaggenbodems hebben een homogeen humeuze bruinachtig of grijsachtige bovengrond van minstens 60cm dik. De onderkant van het plaggendek is dikwijls zwartachtig en zeer humusrijk; het betreft de bouwlaag van een begraven profiel in het plaggendek verwerkt. Indien het begraven profiel een verbrokkelde textuur B is of een gesolifluëerde afzetting komen duidelijke roestverschijnselen voor. Is de ondergrond gevormd door een hydromorfe Podzol dan worden roestverschijnselen moeilijk te herkennen. In het plaggendek vindt men roestverschijnselen tussen 40 en 60cm. De waterhuishouding is gekenmerkt door natte bodems in de winter met hoge voorjaarswater-stand. De zomerwaterstand van Zdm is optimaal. Nog verder naar het zuiden zijn lemig zandbodems zonder profiel aanwezig die gerelateerd zijn aan de waterloop de Aa.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek van fase 2 werden 5 bodemprofielen aangelegd verspreid over het volledige terrein. In de verstoorde sleuven 1 en 3 werden respectievelijk profielen 1 en 4 aangelegd. In sleuf 2 werden profielen 2 (oost) en 3 (west) geregistreerd, en in sleuf 4 profiel 5. Deze spreiding gaf een goed beeld van de bodemkundige opbouw in het volledige plangebied. Profielen 1 en 4, in de verstoorde sleuven, tonen een verstoord pakket van 40 à 60cm (plaatselijk meer) met daaronder een scherpe grens met de afgetopte C-horizont. De bovenzijde van het verstoord pakket bevindt zich bovendien al 80 tot 100cm onder het voormalige maaiveld, omdat zich hier de kruipkelders bevonden. Bij de bouw van deze kelders moet de bodem heel diepgaand vergraven zijn, waarbij eventueel aanwezige archeologische sporen werden weggegraven.

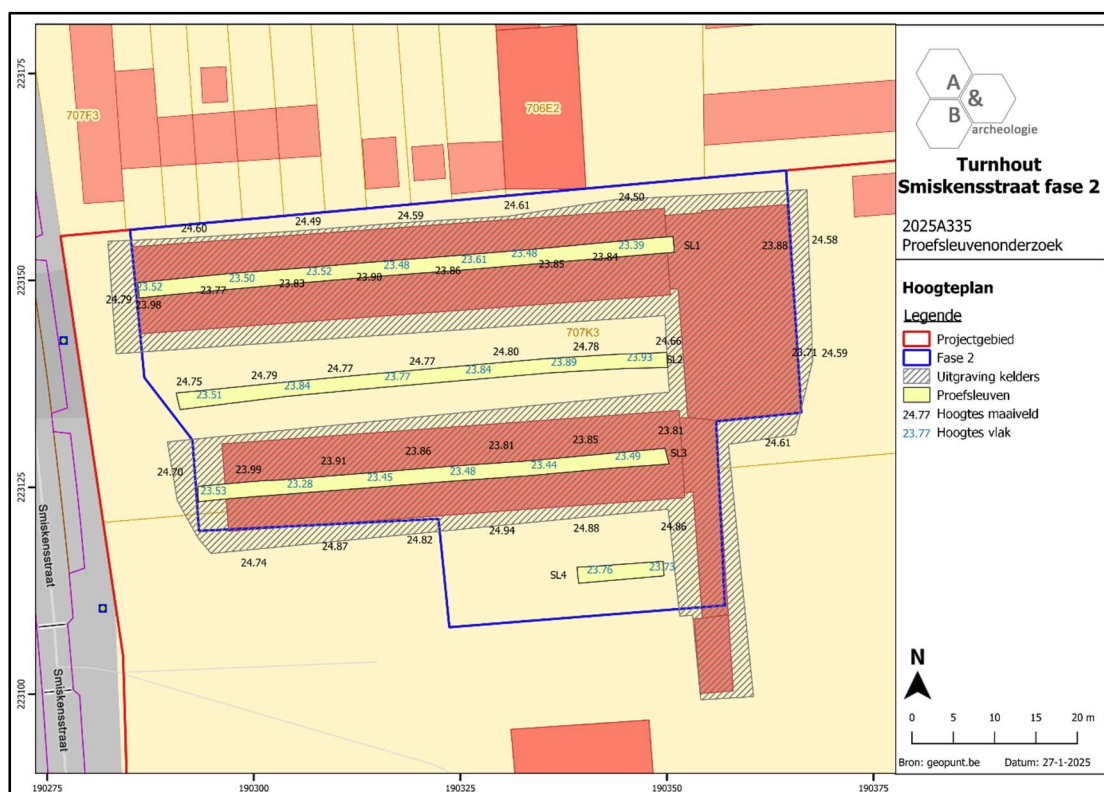
In de overige profielen was de oorspronkelijke bodemopbouw wel nog bewaard. Onder een recenter ophogingspakket van 20 à 40cm dik bevond zich een humeus plaggendek (Ap) van 60 à 80cm dik, gekenmerkt door een donkerbruine kleur en met een zandige textuur. Meteen daaronder situeert zich de gelige zandige C-horizont. Algemeen kan dus gesproken worden van volgende bodemkundige sequentie: verstoord pakket – Ap – C-horizont. In het vlak waren in deze C-horizont verschillende bioturbaties (bvb. door mollengangen) op te merken; deze waren duidelijk niet meer aanwezig in de verstoorde sleuven 1 en 3, wat een bijkomend argument is (naast de TAW-waarde van deze sleuven) dat de top van de C-horizont (= het archeologisch niveau) daar reeds is weggegraven.

Het huidige maaiveldniveau situeerde zich in het zuiden van de onderzoekszone van fase 2 op ca. +24,9m TAW, in het noorden was dat gedaald naar +24,5 à +24,6m TAW. Ter hoogte van de uitgegraven kelders bevond het maaiveld zich tussen +23,81 en +23,99m TAW. Het archeologische vlak was in het zuiden (sleuf 4) gelegen op ca. +23,75m TAW, in sleuf 2 bevond het zich rond +23,80 à +23,95m TAW. Er heeft dus een inversie van het landschap voorgedaan, waarbij het terrein

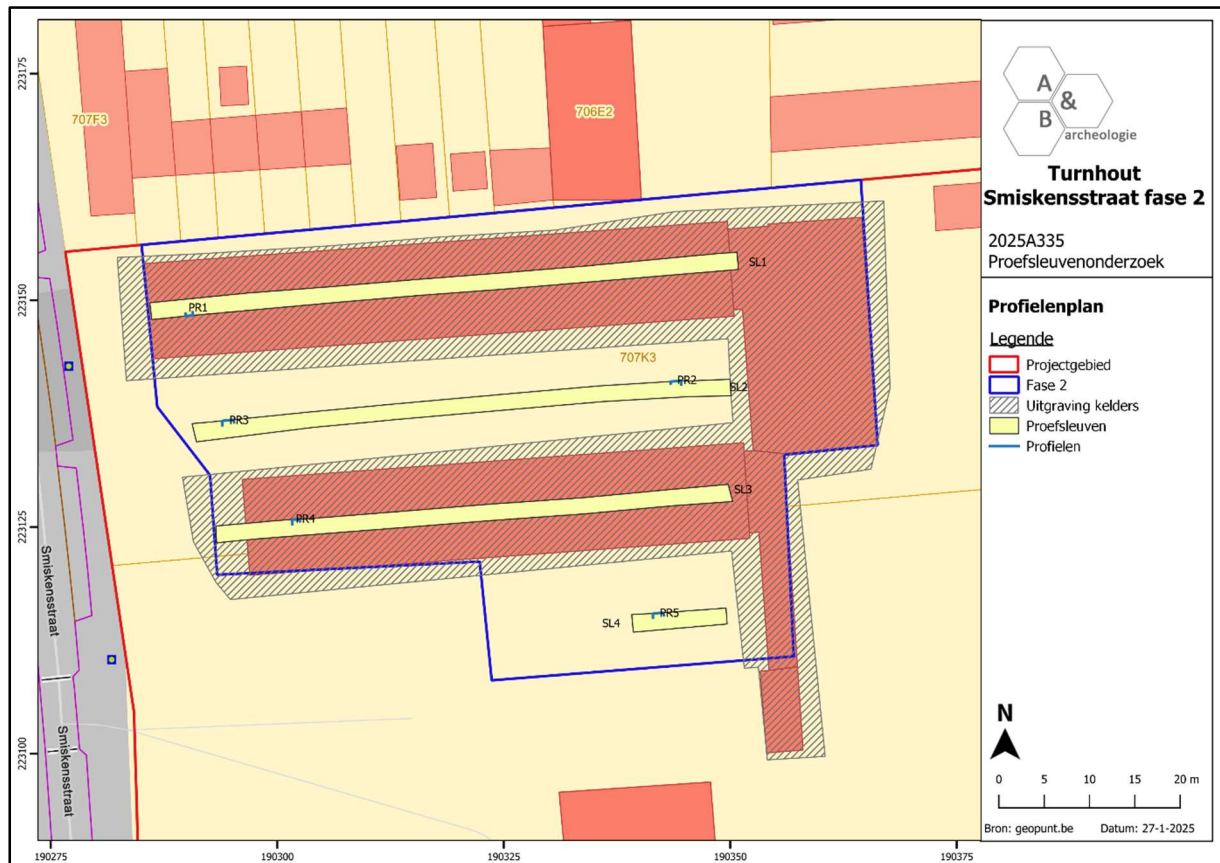
oorspronkelijk licht afdaalde van noord naar zuid. De verstoorde sleuven 1 en 3 werden aangelegd op een hoogte van +23,3 à +23,5m TAW.



Figuur 6 Projectie van het plangebied op de bodemkaart (bron: <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/22003>).



Figuur 7 Algemeen sleuvenplan geprojecteerd op het GRB met aanduiding van de TAW-waarden van het maaiveld (zwart) en van het archeologisch niveau (blauw) (bron: geopunt.be).



Figuur 8 Algemeen sleuvenplan geprojecteerd op het GRB met aanduiding van de profielen (bron: geopunt.be).



Figuur 9 Zicht op profiel 1 in de verstoorde sleuf 1.



Figuur 10 Zicht op profiel 4 in de verstoorde sleuf 3.



Figuur 11 Zicht op profiel 2 in sleuf 2.



Figuur 12 Zicht op profiel 3 in sleuf 2.

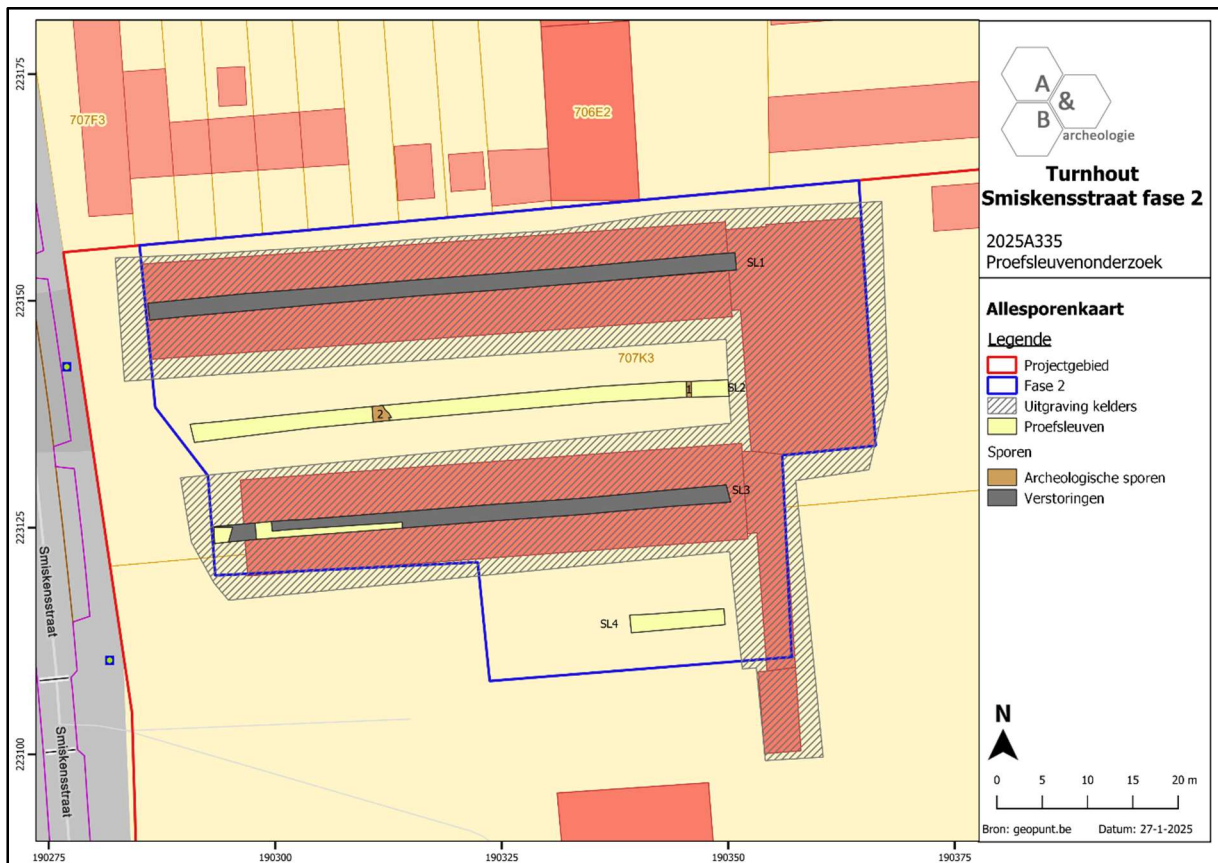


Figuur 13 Zicht op profiel 5 in sleuf 4.

2.2. Assessment sporen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 2 sporen aangetroffen, beide in sleuf 2. S1, in het oosten van de sleuf, betreft een scherp afgelijnde, donkerbruin gekleurde greppel met een noordzuid oriëntatie en met een breedte van ca. 25cm. Bij het opschaven van het spoor werd een scherp postmiddeleeuwse ceramiek aangetroffen. S2 bevond zich verder naar het westen en betreft een mogelijke greppel. Het spoor was minder scherp afgelijnd, lichtbruin van kleur en redelijk sterk gebioturbeerd. Bij het opschaven van het spoor werd een scherp middeleeuws aardewerk gevonden. Andere sporen werden niet aangetroffen in sleuf 2, ook in de kleine sleuf 4 werden geen sporen aangesneden.

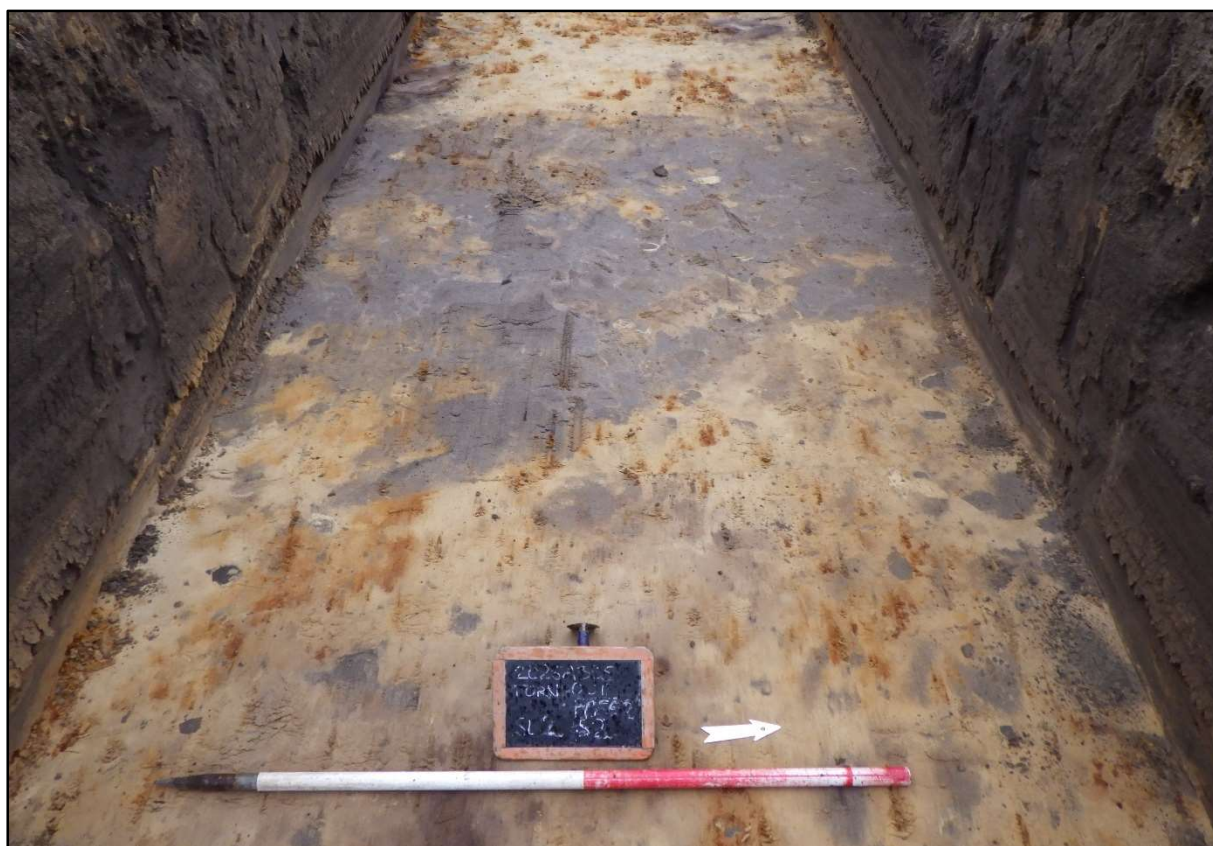
In sleuven 1 en 3 was de C-horizont aanzienlijk afgetopt, bijkomend waren beide sleuven quasi volledig verstoord door de aanleg van de kruipkelders. Kriskras doorheen de sleuven waren vele kuilen van recente oorsprong aanwezig, gevuld met puinbrokken en versmeten aarde, en vermoedelijk daterend van bij de bouw van de voormalige gebouwen.



Figuur 14 Algemeen sporenplan geprojecteerd op het GRB (bron: geopunt.be).



Figuur 15 S1 in sleuf 2.



Figuur 16 S2 in sleuf 2.



Figuur 17 Algemeen zicht op sleuf 2.



Figuur 18 Algemeen zicht op sleuf 4.



Figuur 19 Verstoorde sleuf 1.



Figuur 20 Verstoorde sleuf 3.

2.3. Assessment vondsten

Er werden in totaal 2 vondstnummers uitgedeeld aan ingezameld vondstmateriaal.

INV 1 betreft een wandscherf Westerwaldsteengoed, te dateren in de postmiddeleeuwse periode en aangetroffen in S1.

INV 2 betreft een randscherf, dikwandig, in grijs gedraaid aardewerk, met vingertopindrukken. Vermoedelijk betreft het de onderzijde van een laatmiddeleeuwse vuurklok; aan de binnenzijde zijn evenwel geen roetsporen aanwezig.



Figuur 21 INV 1 uit S1.



Figuur 22 INV 2 uit S2.



Figuur 23 INV 2 uit S2.

2.4. Assessment stalen

Niet van toepassing, er werden geen stalen genomen.

2.5. Assessment conservatie

Het ingezamelde vondstmateriaal kan mits een gedegen verpakking goed bewaard blijven. Een verdere actieve conservatie is bijgevolg niet nodig.

2.6. Datering en interpretatie

Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat de onderzoekszone van fase 2 reeds voor 2/3 verstoord was door de aanleg van de kruipkelders onder de voormalige bebouwing. Zo waren 2 van de 4 aangelegde sleuven volledig verstoord en was hier geen archeologisch niveau meer bewaard. Dit was wel het geval in sleuven 2 en 4, waarbij in sleuf 2 een postmiddeleeuwse greppel en een laatmiddeleeuws spoor, waarschijnlijk ook een greppel, werden aangetroffen. Uit elk spoor kon 1 fragment ceramiek gerecupereerd worden. Wegens het gebrek aan andere archeologische sporen (bvb. paalkuilen), die bij het onderzoek van fase 1 wel veelvuldig werden aangetroffen, alsook bij eerdere onderzoeken op aanpalende gronden, kunnen deze sporen als off-site fenomenen geïnterpreteerd worden. Er kan bijgevolg besloten worden dat binnen het niet verstoorde deel van de onderzoekszone van fase 2 geen waardevolle archeologische site aanwezig is.

Na het sleuvenonderzoek zal deze onderzoekszone terug aangevuld worden tot de voormalige maaiveldhoogte, waarna het terrein met gras wordt ingezaaid. Mogelijk zullen er op dit terrein in de toekomst nog bouwwerken plaatsvinden, maar die maken geen deel uit van de aanvraag voor omgevingsvergunning in het kader waarvan dit proefsleuvenonderzoek plaatsvond.

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Volgens de resultaten van het bureauonderzoek, en van het proefsleuvenonderzoek van fase 1, kende het terrein een hoge archeologische verwachting. Deze verwachting werd echter niet ingelost. Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat de onderzoekszone van fase 2 reeds voor 2/3 verstoord was door de aanleg van de kruipkelders onder de voormalige bebouwing. Zo waren 2 van de 4 aangelegde sleuven volledig verstoord en was hier geen archeologisch niveau meer bewaard. Dit was wel het geval in sleuven 2 en 4, waarbij in sleuf 2 een postmiddeleeuwse greppel en een laatmiddeleeuws spoor, waarschijnlijk ook een greppel, werden aangetroffen. Uit elk spoor kon 1 fragment ceramiek gerecupereerd worden. Wegens het gebrek aan andere archeologische sporen (bvb. paalkuilen), die bij het onderzoek van fase 1 wel veelvuldig werden aangetroffen, alsook bij eerdere onderzoeken op aanpalende gronden, kunnen deze sporen als off-site fenomenen geïnterpreteerd worden. Er kan bijgevolg besloten worden dat binnen het niet verstoorde deel van de onderzoekszone van fase 2 geen waardevolle archeologische site aanwezig is.

3.2. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?

Er werden 2 archeologische sporen aangetroffen, beide in sleuf 2: een postmiddeleeuwse greppel en een laatmiddeleeuws spoor, waarschijnlijk ook een greppel

- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?

De aangetroffen sporen kennen een goede bewaring onder het plaggendek en een bovenliggend ophogingspakket. In de zone waar de kruipkelders zich bevonden zijn geen archeologische sporen meer bewaard.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?

Deze sporen kunnen als off-site fenomenen uit de (post)middeleeuwse periode geïnterpreteerd worden.

- Kunnen de sporen gelinkt worden aan de nabijgelegen opgravingen? Behoren ze tot éénzelfde periode, erf, ...?

Neen.

- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?

Neen.

- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?

Deze vraag kan op basis van het proefsleuvenonderzoek niet beantwoord worden. Wel werd vastgesteld dat er zich een inversie van het landschap heeft voorgedaan, waarbij het terrein oorspronkelijk licht afdaalde van noord naar zuid, terwijl het maaiveld nu afdaalt van zuid naar noord.

- Kan een archeologische site uitgesloten worden?

Ja.

- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?

Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat de onderzoekszone van fase 2 reeds voor 2/3 verstoord was door de aanleg van de kruipkelders onder de voormalige bebouwing. Zo waren 2 van de 4 aangelegde sleuven volledig verstoord en was hier geen archeologisch niveau meer bewaard. Buiten de zone van de kelders is een goede bodembewaring aanwezig.

- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

Er is geen vervolgonderzoek noodzakelijk.

4. Samenvatting

Deze nota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen te Turnhout Smiskensstraat 58 (provincie Antwerpen), gelegen in woongebied, waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen groter zijn dan 1000m², diende de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat een proefsleuvenonderzoek diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject, in 2 fases. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van het proefsleuvenonderzoek van de tweede fase beschreven.

Deze nota heeft betrekking op het noordelijke deel van het totale plangebied (fase 2) met een oppervlakte van ca. 3278m². In dit deel van het terrein stonden 3 voormalige schoolgebouwen, die alle voorzien waren van een kruipkelder over de volledige footprint. Voorafgaand de start van het onderzoek van fase 2 dienden deze gebouwen en kelders gesloopt te worden. Hierbij werd de bodemplaat van de kelders uitgebroken. Hierdoor was slechts een kleine zone (ca. 1108m²) van het onderzoeksterrein van fase 2 nog bewaard vanaf het oorspronkelijke maaiveld. De uitgravingen ter hoogte van de voormalige gebouwen (ca. 2170m²) gingen ca. 80 tot 100cm dieper dan dit niveau; door deze uitgravingen was de oostelijke zone van fase 2 bijzonder drassig geworden en niet onderzoekbaar. Ook in het zuidelijke deel van fase 2 was een zone niet onderzoekbaar door de aanwezigheid van een grondhoop.

Het proefsleuvenonderzoek van fase 2 werd uitgevoerd op 24 januari 2025, aansluitend werden de sleuven gedicht. De totale oppervlakte van fase 2 bedraagt ca. 3278m². Van deze zone werd 347m² (10,58%) onderzocht door middel van proefsleuven. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee niet behaald, maar dit percentage houdt geen rekening met de oostelijke drassige zone en de zone met de grondhoop die niet konden onderzocht worden. Er kon echter een goede inschatting in het archeologisch potentieel gemaakt worden, dat in dit geval laag bleek te zijn, met een zeer hoge mate van versterking.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek van fase 2 werden 5 bodemprofielen aangelegd verspreid over het volledige terrein. In de verstoorde sleuven 1 en 3 werden respectievelijk profielen 1 en 4 aangelegd. In sleuf 2 werden profielen 2 (oost) en 3 (west) geregistreerd, en in sleuf 4 profiel 5. Deze spreiding gaf een goed beeld van de bodemkundige opbouw in het volledige plangebied. Profielen 1 en 4, in de verstoorde sleuven, tonen een verstoord pakket van 40 à 60cm (plaatselijk meer) met daaronder een scherpe grens met de afgetopte C-horizont. De bovenzijde van het verstoord pakket bevindt zich bovendien al 80 tot 100cm onder het voormalige maaiveld, omdat zich hier de kruipkelders bevonden. Bij de bouw van deze kelders moet de bodem heel diepgaand vergraven zijn, waarbij eventueel aanwezige archeologische sporen werden weggegraven.

In de overige profielen was de oorspronkelijke bodemopbouw wel nog bewaard. Onder een recenter ophogingspakket van 20 à 40cm dik bevond zich een humeus plaggendek (Ap) van 60 à 80cm dik, gekenmerkt door een donkerbruine kleur en met een zandige textuur. Meteen daaronder situeert zich

de gelige zandige C-horizont. Algemeen kan dus gesproken worden van volgende bodemkundige sequentie: verstoord pakket – Ap – C-horizont. In het vlak waren in deze C-horizont verschillende bioturbaties (bvb. door mollengangen) op te merken; deze waren duidelijk niet meer aanwezig in de verstoorde sleuven 1 en 3, wat een bijkomend argument is (naast de TAW-waarde van deze sleuven) dat de top van de C-horizont (= het archeologisch niveau) daar reeds is weggegraven.

Het huidige maaiveldniveau situeerde zich in het zuiden van de onderzoekszone van fase 2 op ca. +24,9m TAW, in het noorden was dat gedaald naar +24,5 à +24,6m TAW. Ter hoogte van de uitgegraven kelders bevond het maaiveld zich tussen +23,81 en +23,99m TAW. Het archeologische vlak was in het zuiden (sleuf 4) gelegen op ca. +23,75m TAW, in sleuf 2 bevond het zich rond +23,80 à +23,95m TAW. Er heeft dus een inversie van het landschap voorgedaan, waarbij het terrein oorspronkelijk licht afdaalde van noord naar zuid. De verstoorde sleuven 1 en 3 werden aangelegd op een hoogte van +23,3 à +23,5m TAW.

Volgens de resultaten van het bureauonderzoek, en van het proefsleuvenonderzoek van fase 1, kende het terrein een hoge archeologische verwachting. Deze verwachting werd echter niet ingelost. Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat de onderzoekszone van fase 2 reeds voor 2/3 verstoord was door de aanleg van de kruipkelders onder de voormalige bebouwing. Zo waren 2 van de 4 aangelegde sleuven volledig verstoord en was hier geen archeologisch niveau meer bewaard. Dit was wel het geval in sleuven 2 en 4, waarbij in sleuf 2 een postmiddeleeuwse greppel en een laatmiddeleeuws spoor, waarschijnlijk ook een greppel, werden aangetroffen. Uit elk spoor kon 1 fragment ceramiek gerecupereerd worden. Wegens het gebrek aan andere archeologische sporen (bvb. paalkuilen), die bij het onderzoek van fase 1 wel veelvuldig werden aangetroffen, alsook bij eerdere onderzoeken op aanpalende gronden, kunnen deze sporen als off-site fenomenen geïnterpreteerd worden. Er kan bijgevolg besloten worden dat binnen het niet verstoorde deel van de onderzoekszone van fase 2 geen waardevolle archeologische site aanwezig is. Een verder vervolgonderzoek in deze zone wordt niet geadviseerd.

Na het sleuvenonderzoek zal deze onderzoekszone terug aangevuld worden tot de voormalige maaiveldhoogte, waarna het terrein met gras wordt ingezaaid. Mogelijk zullen er op dit terrein in de toekomst nog bouwwerken plaatsvinden, maar die maken geen deel uit van de aanvraag voor omgevingsvergunning in het kader waarvan dit proefsleuvenonderzoek plaatsvond.

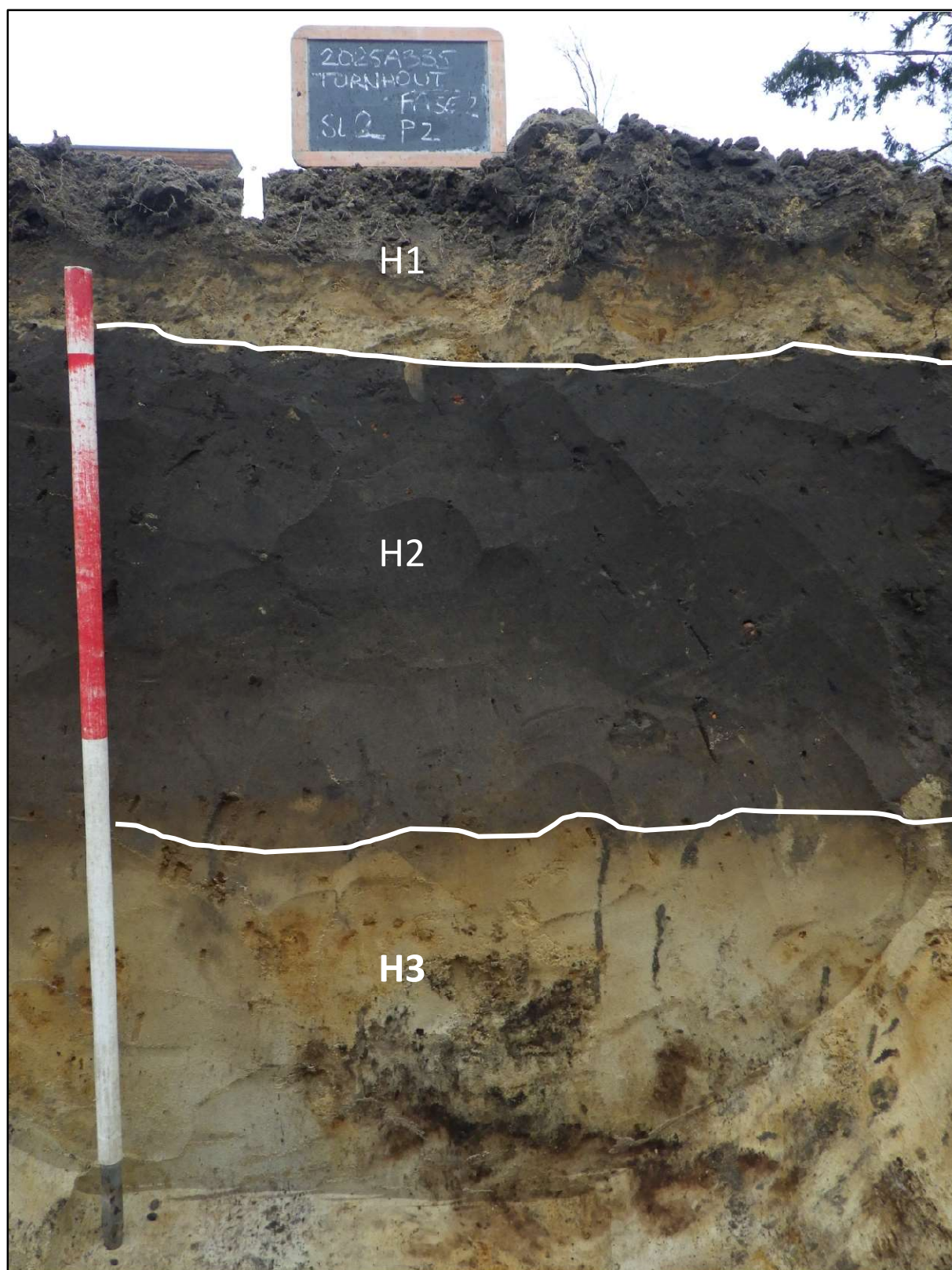
5. Bibliografie

- <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/22003>
- <https://loket.onrorenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/27258>

6. Bijlages

- Referentieprofielen

Projectcode		2025A335		Coördinaten	X 190 345, Y 223 139		
Type onderzoek		Proefsleuven					
Profielnummer		PR2		Hoogte	+24,7m TAW		
Oriëntatie		OW		Grondwater	niet bereikt		
Datum		24/01/2025		Classificatie	OB		
Weer		Bewolkt, regen			Bebouwde zone		
Beschrijving		Bert Acke		Fotonr	11		
Landgebruik		Gesloopt terrein		Plan nr	Zie algemeen sleuvenplan		
Vegetatie		Braakliggend					
Horizont		Diepte (cm)		Methode	Ondergrens		
nr	Benaming	begin	eind	beschrijving	bereikt	duidelijkheid	regelmatigheid
H1	ophoging	0	25	Droog	Ja	Duidelijk	Scherp
H2	Ap	25	90	Droog	Ja	Duidelijk	Vrij regelmatig
H3	C	90		Droog	nee	/	/
Kleur (visueel)		Vochtigheid		Textuur		Andere fenomenen/opmerkingen	
				symbool	beschrijving		
Gevlekt (BR, Ge, Gr)		Droog		Z	Zand	Opgevoerd en deels genivelleerd	
Donkerbruingrijs		Droog		Z	Zand	Plaggendek, onderaan overgang naar C-horizont	
Geligwit		Vrij droog		Z	Zand	C-horizont	



Figuur 24 Zicht op profiel 2 in sleuf 2.

- Figurenlijst

Figuur 1 Aanduiding van het totale plangebied met fase 2 in het noordelijke deel en indicatieve inplanting van de proefsleuven (https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/22003).	5
Figuur 2 Beeld vanuit het oosten op het plangebied van fase 2, met op de voorgrond, centraal en uiterst rechts de verlaagde zone waar de kelders zijn uitgegraven, en daartussen en links de hogere zones waar geen gebouwen stonden. Bemerkt de grondhoop links.	5
Figuur 3 Beeld vanuit het zuiden op de drassige oostelijke zone.	6
Figuur 4 Beeld vanuit het oosten op de grondhoop in de zuidelijke strook.	6
Figuur 5 Uitgevoerde proefsleuven binnen het onderzoeksgebied van fase 2 (bron: geopunt.be).	7
Figuur 6 Projectie van het plangebied op de bodemkaart (bron: https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/22003).	11
Figuur 7 Algemeen sleuvenplan geprojecteerd op het GRB met aanduiding van de TAW-waardes van het maaiveld (zwart) en van het archeologisch niveau (blauw) (bron: geopunt.be).	11
Figuur 8 Algemeen sleuvenplan geprojecteerd op het GRB met aanduiding van de profielen (bron: geopunt.be).	12
Figuur 9 Zicht op profiel 1 in de verstoorde sleuf 1.	12
Figuur 10 Zicht op profiel 4 in de verstoorde sleuf 3.	13
Figuur 11 Zicht op profiel 2 in sleuf 2.	13
Figuur 12 Zicht op profiel 3 in sleuf 2.	14
Figuur 13 Zicht op profiel 5 in sleuf 4.	14
Figuur 14 Algemeen sporenplan geprojecteerd op het GRB (bron: geopunt.be).	15
Figuur 15 S1 in sleuf 2.	16
Figuur 16 S2 in sleuf 2.	16
Figuur 17 Algemeen zicht op sleuf 2.	17
Figuur 18 Algemeen zicht op sleuf 4.	17
Figuur 19 Verstoorde sleuf 1.	18
Figuur 20 Verstoorde sleuf 3.	18
Figuur 21 INV 1 uit S1.	19
Figuur 22 INV 2 uit S2.	19
Figuur 23 INV 2 uit S2.	20
Figuur 24 Zicht op profiel 2 in sleuf 2.	28



Turnhout Smiskensstraat fase 2

2025A335
Proefsleuvenonderzoek

Allesporenkaart

Legende

- Projectgebied
- Fase 2
- Uitgraving kelders
- Proefsleuven

Sporen

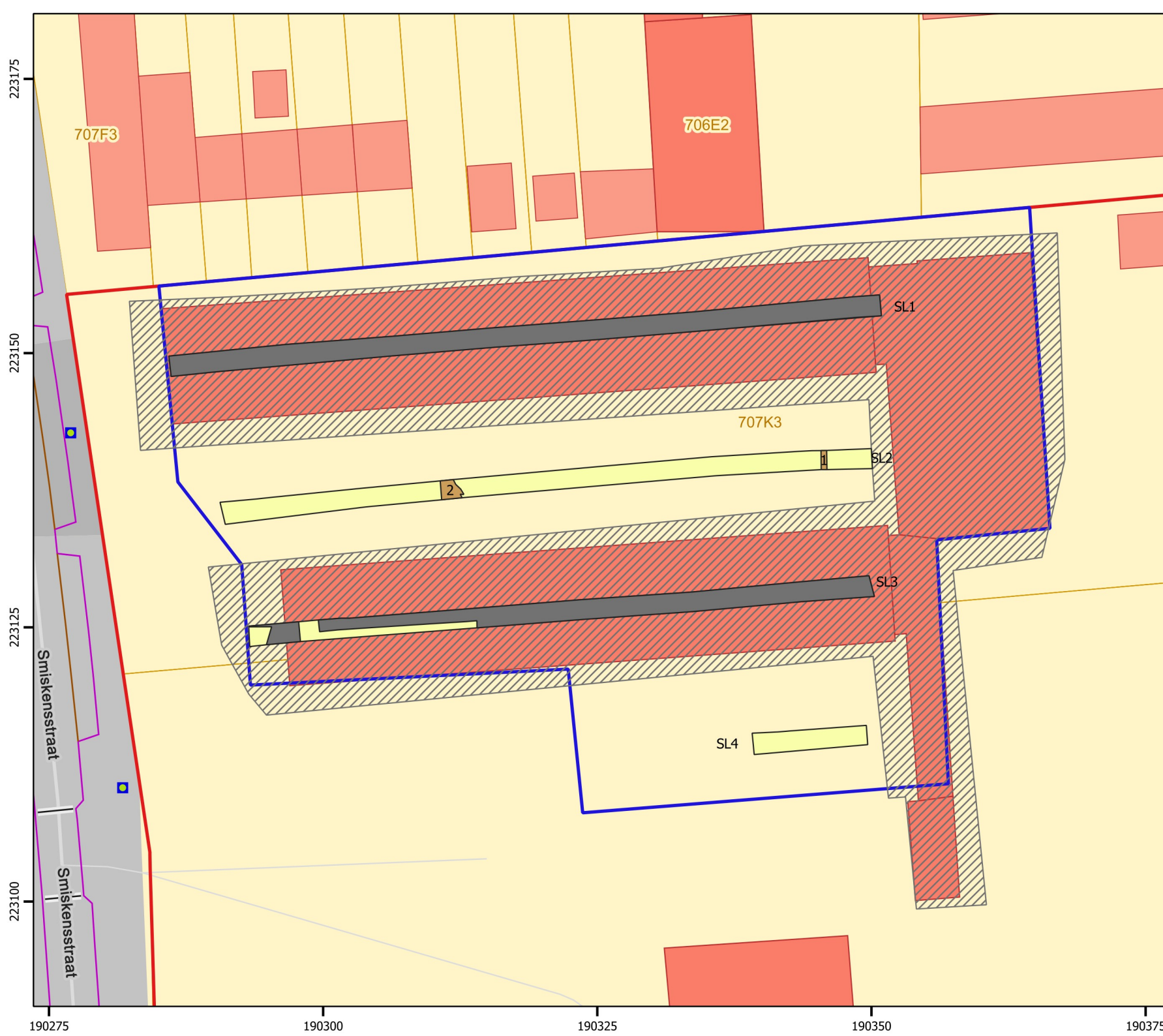
- Archeologische sporen
- Verstoringen



0 5 10 15 20 m

Bron: geopunt.be

Datum: 27-1-2025



Scorenlijst

Profielbeuringsonderzoek Tuinbouw Smakstraat 14 fase 2																							
Score	Bevragende / Bevrager	Sector	Vraag	Antwoord	Beoordeling	Datum	Afdeling	Onderwerp	Contest (v.w.)	Dilemma	Opmerkingen	Lid					Beoordelingsman					Beoordeling	
												Nummer	Naam (IDOM/ID1)	Naam	Titel	Inclusie	Beoordeling	Constructie	Beoordeling	Material	Beoordeling		Techniek
1	2	/	/	/	goed	24/01/2025	schep	probleem	/	/	/	1	HOM	duur	canal	/	een	/	/	/	/	/	1
2	2	/	/	/	goed	24/01/2025	schep	probleem	/	/	/	1	HET	duur	canal	W	en	/	/	/	/	/	2

Vondstenlijst

2025A335 Proefsleuvenonderzoek Turnhout Smiskensstraat 58 fase 2																				
Vondstnr	Spoornr	Laagnr	Kwadrant/Coupedeel	Werkput/Sleuf	Sector	Vak	Profiel	Vlak	Inzamelwijze	Datum	Maaswijdte	xyz	Vondstcategorie	Datering	Hoeveelheid (telling/schatting)	Gewicht (g)	Homogeniteit	Fotonr	Tekening (kaart, plan, plattegrond, coupe of profiel)	Vondst-tekening
1	1	/	/	2	/	/	/	1	aanleg	24/01/2025	/	/	aardewerk: steengoed (Westerwald)	PME	1	4	/	21	/	/
2	2	/	/	2	/	/	/	1	aanleg	24/01/2025	/	/	aardewerk: grijs randfragment (dikke bovenaan afgeplatte en onderaan afgeschuinde , horizontaal naar buiten geplioide rand) met versiering onder de rand: fragment vuurklak?	ME	1	28	/	22, 23	/	/